

Interviewundersøgelse

- den kommunale finansiering af voksen- handicapområdet

Juni 2009

SOCIALPÆDAGOGERNE

Tekst: Claus Wendelboe & Jeppe Hammer Larsen
Udgivet af Socialpædagogerne
Juni 2009
ISBN: 978-87-89992-57-0
Rapporten kan rekvireres hos
Socialpædagogernes Landsforbund,
Brolæggerstræde 9, 1211 København K,
Tlf. 72 48 60 00
E-mail: sl@sl.dk

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1 Hensigten med undersøgelsen	4
1.2 Udvælgelsen af de 13 kommuner	5
1.3 Interviewundersøgelsen	7
1.4 Vores interviewpersoner	8
1.5 Begrebsafklaring	9
1.6 Undersøgelsens resultater.....	11
2. Den økonomiske udvikling siden kommunalreformen.....	13
3. Styrbarheden af det specialiserede sociale område.....	15
4. Kommunal selvforsyning.....	17
5. Refusionsordningens nedtrapning.....	19
6. Tab ved refusionsaftrapningen	23
7. Ændring af Handikapkriteriet.....	25
8. Budgetgaranti.....	27
Bilag 1: Brev til de 13 kommuner.....	29

1. Indledning

1.1 Hensigten med undersøgelsen

Denne interviewundersøgelse er tilrettelagt og gennemført af Claus Wendelboe og Jeppe Hammer Larsen, Socialpædagogernes Landsforbund, på foranledning af forbundets Forretningsudvalg. Formålet med undersøgelsen er at forberede forbundets stillingtagen og indsats i forhold til de politiske forhandlinger der løber i 2009, om ændringer i den sociale finansiering. Undersøgelsen fokuserer på voksen-handicapområdet.

Undersøgelsen bygger på 13 kvalitative interviews, med repræsentanter for 13 kommuner, som alle har det til fælles, at de oplever væsentlige udfordringer på det specialiserede sociale område.

Efter kommunalreformen overtog kommunerne hele myndighedsansvaret og samtidig hele finansieringen af det specialiserede sociale område, hvilket betød helt nye tilpasninger og problemstillinger. I vores samtaler med de udvalgte kommuner, var vi indledningsvist interesseret i, at få kommunernes evaluering af udviklingen på det specialiserede sociale område siden 1. januar 2007.

Refusionsordningen for særligt dyre enkeltsager aftrappes indtil 2010 og midlerne indgår herefter i det kommunale bloktilskud. Aftrapningen af ordningen må have konsekvenser for de pågældende kommuners økonomiske prioriteringer på handicapområdet, da de i mindre grad direkte vil blive kompenseret for de særligt dyre enkeltsager (se mere i begrebsafklaring). Vi spurgte derfor ind til, hvordan kommunerne forholder sig til aftrapningen og hvilke fremtidige problemstillinger de forudser.

Ligeledes er handicapkriteriet i den mellemkommunale udligningsordning interessant, da folketinget behandler udformningen af dette kriterium. Regeringens lovforslag L

189 betyder, at kriteriet ændres så antallet af 20-59 årige personer uden for arbejdsstyrken, fremover samvejes med antallet af udviklingshæmmede personer på 65 år og derunder. I den forbindelse, var vi interesseret i at høre, hvilken betydning denne lovændring får for de udvalgte kommuner.

Afslutningsvis, spurgte vi ind til hvordan kommunerne forholder sig til indførelse af budgetgaranti, på det specialiserede sociale område.

1.2 Udvælgelsen af de 13 kommuner

Som udgangspunkt, havde vi udvalgt disse kommuner ud fra beregninger der viste, at de, alt andet lige, måtte være pressede på det specialiserede sociale område. De pågældende kommuner viste sig nemlig både at havde mange dyre refusionssager og en høj koncentration af voksne handicappede, i forhold til en gennemsnitskommune. Tal fra Danmarks Statistik og Indenrigs- og Socialministeriet, gjorde udvælgelsen af de 13 kommuner muligt. Man kan identificere 13 kommuner, der havde mere end 10 % flere voksne handicappede uden for arbejdsmarkedet, end en gennemsnitskommune. Samtidig viste vores beregninger, af de foreløbige refusionsindtægter for 2007, at man blandt disse kommuner kunne udpege en række geografisk repræsentative kommuner, der derudover alle havde mere end 45 % (medianen) af deres refusionsindtægter liggende på den høje refusionsprocent (50 %) – se nedenstående tabel.

Efter at de endelige tal for refusionsindtægterne i regnskabsåret 2007 forelå i marts 2009, ændrede disse størrelser sig en anelse for nogle af de udvalgte kommuner. Dog ikke nævneværdigt i forhold til udvælgelseskriterierne. Oprindeligt levede 14 kommuner op til kriterierne. To heraf fik vi ikke nogen aftale med, og én af dem er efterfølgende blevet erstattet af Kalundborg, på baggrund af de endelige refusionstal fra Indenrigs- og Socialministeriet.

Kommune	Befolkning stal	Procent- andel af befolkningen	Antal refusionssager	Andel af sagerne	Andel af refusionsindtægter	Refusionsindtægter i alt	25 pct. Refusion	50 pct. Refusion	Indtægt pr. sag	Dyre sagers andel af samlet refusion
Slagelse	77.457	1,41	767	2,18%	1,30%	40.566.519	24.104.831	16.461.688	52.890	40,58%
Esbjerg	114.244	2,09	576	1,64%	2,36%	73.461.353	35.002.110	38.459.243	127.537	52,35%
Holbæk	69.010	1,26	510	1,45%	1,16%	36.119.068	17.990.227	18.128.841	70.822	50,19%
Lolland	48.219	0,88	459	1,30%	0,84%	26.327.932	14.594.649	11.733.283	57.359	44,57%
Brøndby	33.831	0,62	393	1,12%	1,08%	33.564.508	16.886.413	16.678.095	85.406	49,69%
Svendborg	59.040	1,08	382	1,09%	1,07%	33.491.369	18.084.685	15.406.684	87.674	46,00%
Gladsaxe	61.735	0,38	376	1,07%	1,34%	41.735.517	20.650.996	21.084.521	110.999	50,52%
Kalundborg	49.743	0,91	409	1,16%	0,96%	29.914.536	14.819.143	15.095.393	73.141	50,46%
Bornholm	42.817	0,78	316	0,90%	0,86%	26.806.471	13.661.240	13.145.231	84.831	49,04%
Odsherred	33.129	0,61	267	0,76%	0,69%	21.457.647	10.044.473	11.413.174	80.366	53,19%
Faxe	35.418	0,65	223	0,63%	0,47%	14.759.029	8.012.847	6.746.182	66.184	45,71%
Morsø	22.091	0,40	220	0,63%	0,43%	13.403.125	7.288.366	6.114.759	60.923	45,62%
Norddjurs	38.581	0,70	215	0,61%	0,59%	18.504.394	7.167.107	11.337.287	86.067	61,27%
I alt	644.253	10,87	5.113		13,16%	410.111.468	208.307.087	201.804.381		

1.3 Interviewundersøgelsen

De 13 modtog i februar måned et brev stilet til handicap/psykiatri/socialcheferne, for de pågældende kommuner. I dette brev redegjorde vi for, hvorfor netop deres kommune var udvalgt og hvilke emner og problemstillinger, vi ønskede at tale med dem om (se bilag 1).

Vi vurderede, at for at få en dybere forståelse for problemstillingerne, var det mest hensigtsmæssigt at foretage kvalitative interviews, ude i de enkelte kommuner. Til forskel for den rent kvantitative undersøgelse, ville vi her have mulighed for at få indblik i nuancer og divergenser, der ligger i kommunernes udsagn. Ydermere ville vi kunne danne os et helhedsindtryk af, hvilke gennemgående problemstillinger og løsningsforslag de 13 kommuner fremfører.

Vi gennemførte interviewene i perioden mellem den 4. marts og 3. april. Vi havde udformet interviewspørgsmål, som vi genbrugte ved hver af de 13 interviews. Tanken var dog, at spørgsmålene kun skulle fungere som overordnet rettesnor for vores interviews. Ideen var nemlig, at gennem et semi-struktureret interview, ville vi opnå en større grad af frihed og dermed også være i stand til at opfange og uddybe særlige problemstillinger, der kom op i forbindelse med vores samtaler.

Disse spørgsmål indgik i vores interviewguide:

- Vi har udvalgt netop jeres kommune, da vi ud fra beregninger har kunnet fastslå, at i har væsentlige udgifter på handicapområdet og derfor må være økonomisk pressede – stemmer det overens med jeres opfattelse af situation i kommunen?
- Styrbarheden af området: Hvordan mener i at budgetlægningen og økonomistyringen af handicap-området fungerer?
- Hvordan ser udviklingen af de sociale udgifter til handicapområdet ud i kommunen?
- Hvor meget mener i, at i mister på aftrapningen af refusionsordningen?

- *De statslige tilskud og udligningsordninger:* – føler i jer tilstrækkelig kompenseret for de mange nye ansvarsopgaver på handicapområdet?
- Muliggør udligning og refusion at serviceniveauet på handicapområdet kan fastholdes på et højt niveau?
- Hvilke problemstillinger forudser i ved aftrapningen af refusionsordningen?
- Synes i, at handicapkriteriet i den mellemkommunale udligningsordning indtager en tilstrækkelig central rolle?
- I hvor høj grad afhænger kommunens økonomi af køb og salg af tilbud/pladser imellem kommunerne?
- Hvordan mener i, at den fremtidige refusionsordning for særlig dyre enkeltsager burde se ud?
- Hvordan mener i, at Handicapkriteriets vægtning skal se ud i fremtiden → skal det indgå som en mere væsentlig del af den sociale omfordeling?
- Hvilke alternative forslag mener i man bør kigge på, i forhold til finansieringen af det sociale område og den fremtidige mellemkommunale udligning?
- Hvad er jeres kommentar til indførelse af budgetgaranti på det sociale område?

1.4 Vores interviewpersoner

- Brøndby Kommune: Vicekontorchef Margarita Christensen & økonomimedarbejder Ebbe Andersen
- Faxe Kommune: Omsorgschef Flemming Willadsen & økonom Kasper Sonne
- Gladsaxe Kommune: Afdelingschef for Psykiatri- og Handicapafdelingen Elinor Kyhnauv, Økonom Dorte Knudsen & Leder af handicaprådgivningen Birgitte Heerup Smith
- Holbæk Kommune: Leder af socialforvaltningens stab Jette Nørrekær
- Slagelse Kommune: Handicapchef Poul Bjergved & myndighedschef Jette Engelbrecht
- Odsherred Kommune: Handicap- og psykiatrichef Marit Jensen

- Norddjurs Kommune: Socialchef Margit Tang Møller & fuldmægtig Herdis Larsen
- Morsø Kommune: Chef for Omsorg og Pleje Asbjørn Guld
- Svendborg Kommune: Socialchef Finn Boye & konsulentchef Janice Frænde
- Esbjerg Kommune: Kontorchef i Social Birthe Paarup Andersen
- Lolland Kommune: Myndighedschef Søren Wollesen & viceøkonomichef Svend Erik Olsen
- Bornholms Regionskommune: Psykiatri og Handicapchef Erik Pedersen, leder af voksen-handicap Karen Mølmoose, økonomimedarbejder Jan Lund og ekspeditionssekretær Per Knudsen
- Kalundborg Kommune: fungerende teamleder for voksen-specialenheden Jonna Andersen og fuldmægtig Tine Brodin

1.5 Begrebsafklaring

Finansieringen af det specialiserede sociale område efter kommunalreformen:

Med kommunalreformen blev den sociale finansiering omlagt, så grundtakstmodellen blev afløst af en model, hvor kommunerne nu overtog det fulde finansieringsansvar. Nu skal alle regninger betales af kommunen, når dens borgere gør brug af specialiserede sociale tilbud. Da kommunen også er eneste myndighed på området, træffer den også alle de forvaltningsmæssige afgørelser, som udløser omkostningerne. Kommunerne har nu overtaget ejerskabet og driften af godt 90 % af de sociale institutioner/tilbud, hvilket har skabt et mellemkommunalt marked for køb og salg af pladser.

Refusionsordningen for særligt dyre enkeltsager

Den centrale refusionsordning blev indført i forbindelse med strukturreformen 1. januar 2007 og fungerer som en kommunal udligningsordning, der finansieres over kommunernes bloktilskud. Refusionsordningen gælder borgere, som modtager

foranstaltninger efter Lov om social service. Refusionsordningen skal sikre kommunerne delvis kompensation for de særligt dyre enkeltsager i de første år efter reformen. Ordningen aftrappes frem til 2010, hvor refusionsgrænserne bliver 25 % for udgifter over 800.000 kr. og 50 % over 1.500.000 kr.

Refusionsgrænserne frem til 2010

	25%	50%
2007	Over 400.000	over 800.000
2008	Over 500.000	over 1.000.000
2009	Over 600.000	over 1.200.000
2010 og frem	Over 800.000	over 1.500.000

Rammeaftaler

Kommunerne er i medfør af "Bekendtgørelse om rammeaftaler mv. på det sociale område og på det almene ældreboligområde" forpligtede til årligt at indgå en rammeaftale med de øvrige kommuner i regionen. Ifølge bekendtgørelsen, er rammeaftalen "*et planlægnings- og udviklingsværktøj, som skal sikre en åben dialog om udviklingen på det sociale område*". Rammeaftalerne skal således koordinere udviklingen i forholdet mellem kommunernes behov og det samlede udbud af eksisterende tilbud, der findes i regionen. Rammeaftalens område omfatter således det, der hidtil er blevet betegnet som kan-området.

De fem rammeaftaler skal være indgået senest den 15. oktober - samme dag som de kommunale budgetter skal være på plads.

KKR

KKR er det mødested, hvor kommunerne i regionen kan drøfte og koordinere synspunkter og finde fælles fodslag, i de regionalpolitiske spørgsmål. Drøftelserne i KKR, er således en del af udgangspunktet for såvel kommunernes dialog og forhandlinger med regionen, som for kommunalbestyrelsernes beslutninger i

regionale spørgsmål, der går på tværs af kommunegrænserne. De 5 kommunekontaktråd er altså ikke et besluttende organ.

KKR består af borgmestrene i regionen, suppleret med et antal kommunalbestyrelsesmedlemmer, så sammensætningen i KKR afspejler stemmefordelingen mellem partierne ved det seneste kommunevalg.

1.6 Undersøgelsens resultater

- De deltagende kommuner kunne bekræfte, at den valgte udvælgelsesmetode af "de hårdest ramte" vedrørende klemte økonomi på både børne-unge og voksen-handicapområdet var korrekt, og derfor må undersøgelsen antages at have høj validitet.
- Kommunerne oplever generelt en manglende basisfinansiering af det overtagne område, og føler at især omkostningerne til køb af pladser hos andre kommuner stiger mærkbart og ustyrbart i disse år.
- Kommunerne har ikke forestillet sig hvor komplekst et opgaveområde de overtog, hvor stor en vifte af tilbud, de skal kunne levere, og de omkostningerne forbundet hermed.
- Kommunerne er generelt frustrerede over, at handlekommunen pålægger betaler-kommunen øgede udgifter løbende i forhold til egne borgere.
- De omkostningsbaserede takster udgør en væsentlig del af forklaring på udgiftsstigningerne og budgetoverskridelser.

- De fleste kommuner arbejder målrettet efter så høj en grad af selvforsyning som overhovedet muligt. De mindre kommuner frygter konsekvenserne heraf mht. forsyningssikkerhed og kvalitet.
- Kommunerne ønsker at beholde en central refusionsordning for de meget dyre sager, og ser ikke nogen rimelig logik i nedtrapningen af refusionsgrænserne fra 2007 til 2010. De meget dyre sager er nemlig de sværeste at billiggøre.
- Refusionsordningen er meget bureaukratisk og administrativt ressourcekrævende. Til gengæld er kommunerne blevet gode til "at få det hele med", når omkostningerne pr. borger skal dokumenteres overfor ministeriet.
- Kommunerne vil typisk tabe 2/3 af indtægterne ved aftrapningen af refusionsordningen. De fleste voksen-handicapforvaltninger kompenseres for dette tab fra kommunens kasse, mens de øvrige må kæmpe for at få andel i kommunens bloktilskud.
- Kommunerne forventer ikke at få en bedre finansiering ud af den foreslåede ændring af udligningsordningens handicapkriterium, som Folketinget behandler i øjeblikket. Indregningen af udviklingshæmmede i kriteriet vil ikke bidrage meget for de kommuner, der har mange af de dyreste sager.
- Voksen-handicap og psykiatريفorvaltningerne forventer generelt ikke at få andel af en forhøjelse af bloktilskuddet, hvis der indføres budgetgaranti eller lignende på området. I givet fald mener de, at ordningen så burde være meget specifik i registreringen, og dermed minde om en slags refusionsordning.

2. Den økonomiske udvikling siden kommunalreformen

Kommunerne er økonomisk presset på voksen-handicapområdet, og oplever, at grundfinansieringen ikke står mål med udviklingen og væksten.

Ud fra de 13 interviews, står det klart, at de fleste kommuner har haft store vanskeligheder ved at holde de sociale budgetter i ro efter januar 2007. De fleste af de adspurgte kommuner ser en stigende tilgang af borgere på det sociale område og 10 ud af de 13 adspurgte kommuner, giver direkte udtryk for, at de føler sig klemte efter kommunalreformen.

Jette Nørrekær fra Holbæk Kommune siger at, *"de budgetter vi har, simpelthen ikke kan holde i forhold til det klientel vi har"*. Der er flere kommuner der påpeger, at grundfinansieringen ikke har været på plads i forbindelse med kommunalreformen og at kommunerne derfor har haft meget svært ved at få økonomien til at strække på området. Finn Boye fra Svendborg Kommune påpeger, at der er blevet *"kørt formidabelt mange ekstra penge ind, ud over den udligning der kom ind da strukturreformen blev indført"*. Han mener, at der er tale om et tilskud til handicapområdet i Svendborg på omkring 30 - 35 mio. kr. til voksenområdet alene, ud over de bloktilskudsmidler de fik tilført ved strukturreformen. Dette ser Boye som et tydeligt udtryk for, *"at der simpelthen ikke var penge nok til den nye finansiering af socialområdet"*.

Dette billede deler Jonna Andersen fra Kalundborg Kommune. Ud af kommunens samlede underskud, står voksen-specialområdet for halvdelen, nemlig 40 mio. kr. Dette mener hun hovedsageligt skyldes underbudgettering af socialområdet, hvilket hun ser bekræftet ved at se på de omgivende kommuner. Her påpeger hun, at *"Slagelse har været ude og få tillægsbevilliget 40 mio. i 2007 og Solrød har fået fordoblet deres budget, så vi kan godt se et billede af, at nogen har skudt helt forkert, på et tidspunkt hvor det var ret vitalt"*.

Det faktum, at kommunerne ikke har været tilstrækkeligt økonomisk rustet til at varetage de mange nye opgaver der fulgte med kommunalreformen, mener Poul Bjergved fra Slagelse Kommune også, at kunne se. Selvom at Slagelse sidste år ikke havde de store problemer med at holde de sociale budgetter i ro, påpeger han *”at der er så mange kommuner der har problemer, så man må spørge sig om der ikke er noget galt i hele systemet, fordi landet kan jo ikke leve med at 6 ud af 10 kommuner går fallit”*.

Flere påpeger, at man i kommunerne simpelthen ikke har været klar over hvad man gik ind til, da man overtog de specialiserede sociale opgaver fra amterne. Flere af de adspurgte kommuner har overtaget alle de amtslige tilbud/institutioner og flere af de kan-tilbud som ligger i regionerne. Holbæk har overtaget alle de gamle amtstilbud og Jette Nørrekær siger, at *” tankegangen har været, at vi selv skal kunne tilbyde en institutionens-type næsten uanset hvad, og det vil jeg være så grov og sige, at det er ud fra uvidenhed, man siger det. Der tror jeg simpelthen ikke, at nogen kommuner, kommunalbestyrelser, direktioner eller socialcentre har været klædt på til at vide hvad man sagde – man havde ikke en ide om hvilken vifte af tilbud man så skulle have”*.

Jonna Andersen fra Kalundborg Kommune bakker op om dette udsagn og siger, *”at økonomien på det her område er så kompleks og det tror jeg er en kæmpe overraskelse for kommunerne, fordi man har været vant til at styre ældreområdet og børneområdet. Det er ikke nær så komplekst, fordi der sælger og køber du ikke på samme måde, som man gør her”*.

3. Styrbarheden af det specialiserede sociale område

Kommunerne giver udtryk for, at udgiftsudviklingen på det specialiserede sociale område er svært at styre og ser stigende takster som hovedårsag hertil.

Generelt viser vores interviews, at kommunerne oplever væsentlige udfordringer efter kommunalreformen og mange ser, at udgifterne på det sociale område er løbet løbsk. Når kommunerne bliver spurgt ind til, hvad der konkret generer denne udgiftsudvikling og ustyrbarhed, kommer de med flere bud. Flere påpeger, at antallet af diagnoser er eksploderet. Dette betyder at andelen af borgere der har krav på ydelser og hjælp, er vokset og at denne mængdeudvikling, har væltet budgettet. Stort set samtlige kommuner anfører dog, at det mellemkommunale marked for køb og salg af pladser har vist sig at være en stor udfordring. Særligt har takststigninger i institutioner/tilbud været den væsentligste årsag til, at området er blevet så ustyrbart. Asbjørn Guld fra Morsø kommune påpeger, at de har mange handicappede borgere der har brug for hjælp og at den stigende tilvækst af handicappede borgere, presser budgetterne. Han siger, at *"man kan se en tydelig tendens til, at der er en relativt stor stigning i de årspriser, som vi skal betale for de pladser vi køber"*. Da Morsø er nettokøber af pladser i andre kommuner, har stigende takster i de andre kommunale tilbud stor indflydelse på budgettet i Morsø. Som forklaring på takststigningerne siger Guld, *"at indførelsen af tilbudportalen indebærer, at alle kommunerne begynder at få hæftet alle deres udgifter på. Hvor det måske før mere var relateret til, at man lige kiggede på den enkelte institution og sagde, at der er en udgift på 10 mio. kr. og der er 40 brugere, ok det deler vi op og det er så meget. Her har man et sæt hvor man skal have tænkt alle de forskellige omkostninger ind. Det er der heller ikke noget forkert i, men i forhold til en fremskrivning af en takst til en ny beregningsmetode, sker der altså et skred"*.

Omlægningen fra grundtakst til omkostningsbaserede takster, har altså fordyret handicapområdet og det har kommuner der køber en stor del af deres pladser i andre

kommuner, mærket særlig hårdt. Svendborg har problemstillingerne vedrørende takststigninger inde på livet og Finn Boye siger, at der er en *"særlig problemstilling i forhold til det at være køberkommune og det er, at vi jo så har relativt mange anbragte ude, hvor vi ikke er handlekommune. Det betyder, at vi sådan set bare kan sidde og kigge på hvad man finder på. Udgifterne stiger voldsomt, det kan være udgiftsstigninger på 5, 6, 700.000 kr. pr. borger, som andre kommuner bestemmer over og det er skidt når man er køberkommune. Ustyrbarheden forbundet med takststigninger, har også haft indflydelse på Brøndby kommunes budget og Margarita Christensen siger " at det i højere grad er prisudviklingen der har bevirket at vores budgetter er raset op af, end mængdeudviklingen. Før, da vi havde grundtaksten, var det jo relativt enkelt, vi havde x antal sager gange grundtaksten og så havde vi en udgift. Nu er det jo stærkt differentierede takster". Erik Pedersen fra Bornholms Regionskommune, oplever også, at taksterne stiger på de pladser de køber i andre kommuner og påpeger, at "alle de der udgifter til IT og alt muligt andet, er jeg ikke et øjeblik i tvivl om, at man har hentet hjem ved at skrue på taksterne og der har været en fælles forståelse for, at man rent faktisk gjorde det". I forhold til dette, siger Margit Tang Møller fra Norddjurs, at de i øjeblikket ligger i konflikt med en regions-institution, som "pludselig kom med nogle meget høje takster, jeg tror det var 30 % ". Der gik rygter om - og det skal nok også passe - at regionen havde sagt til institutionen, at i kan bare finde ud af hvilken normering i vil ha". Disse stigninger har Norddjurs Kommune ikke villet acceptere og de har derfor valgt ikke at betale regningerne, før de får en ordentlig forklaring på taksternes himmelflugt. Jonna Andersen fra Kalundborg, nikker også genkendende til denne problematik og siger, at "Vi har også oplevet her, at udgifter til andre kommuner er eksploderet. Omkring halvdelen af vores budget bliver styret af andre kommuner, det vil sige at det er noget vi slet ikke har indflydelse på. I vores budgetopfølgning for september havde vi en forventning om, at vi havde, det er så på de almindelige opholdbetalinger, en udgift til andre kommuner på godt 20 mio.kr. og vi havnede altså på 47! Et er, at få orden i eget hus og forsøge at få udgifterne bragt ned, men det går så ud over vores egne borgere og selvfølgelig går det også ud over de borgere der køber tilbuddene her".*

4. Kommunal selvforsyning

På grund af stigende takster i andre kommuner, går udviklingen nu mod en højere grad af kommunal selvforsyning

I vores interviews tegner der sig altså et udbredt billede af, at introduktionen af det mellemkommunale marked for køb og salg af pladser og den nye måde at beregne omkostningerne på, har medført at kommunerne ikke føler de længere har styr over udviklingen. Det er særligt de borgere der er visiteret til tilbud i andre kommuner, som volder hjemkommunerne problemer. Selvom man har prøvet at regulere det mellemkommunale marked for køb og salg af pladser, i regionale rammeaftaler og gennem KKR- samarbejdet, viser vores interviews, at der stadig hersker mistillid og divergerende interesser kommunerne imellem. Kommuner der sælger en stor del af deres pladser til andre kommuner, påpeger den usikkerhed der er forbundet med, at få alle deres pladser besat og dermed få en rentabel drift. Omvendt klager mange køberkommuner over stigende takster og den magtesløshed der er forbundet med at overgive handleforpligtigelsen på egne borgere til andre kommuner. Kun få kommuner vi har snakket med mener, at samarbejdet med andre kommuner fungerer tilfredsstillende og der kan tydeligt spores en generel tendens, hvor udviklingen går mod en større grad af selvforsyning.

Brøndby kommune siger, at de har en intention om at overtage de sidste regionsinstitutioner og dermed en strategi om, at holde borgerne i Brøndby. Det samme hører vi fra Gladsaxe, hvor Elinor Kynauv siger, *"at vi har en strategi der hedder, at både i vores handikappolitik, men også i vores strategi, skal borgere ikke sendes til Jylland eller andre steder, hvis de kan få et tilbud her i Gladsaxe. Det er vel også det der har været meningen kan man sige, at kommunerne ikke skal deportere deres borgere til andre kommuner, men sørge for selv at have muligheden"*. Norddjurs mener, at samme udvikling er godt i gang og Margit Tang Møller påpeger, at *"vi arbejder intenst med at hjemtage borgere fra de dyreste tilbud og det er faktisk sådan,*

at vi kigger på det i forbindelse med vores visitation – der spiller økonomien ind og det er også noget sørgelig noget". Hun er godt klar over, at hvis alle kommunerne begynder at forfølge en selvforsyningstankegang, så modarbejder det hele grundtanken i det mellemkommunale marked for køb og salg. Det kan fx betyde, at man i sidste ende ikke kan få visiteret en borger, da man ikke selv har et tilbud i kommunen der er rettet mod den pågældende. Tang Møller siger til denne situation, at hun "godt kan frygte, at fagligheden går fløjten.

Erik Pedersen fra Bornholms Regionskommune, ser også kritisk på denne selvforsyningsideologi og siger, *"i hele kommunalreformen var påstanden jo, at nu laver vi storkommuner og en storkommune, det er en kommune med 40.000 indbyggere. Man skal da have en særlig opfattelse af hvordan verden er skruet sammen, hvis man mener, at en storkommune er 40.000 mennesker og at en storkommune dermed kan løse den variation af problemstillinger, som et givet samfund måtte have. Man skal op i byer på mindst Odense og Århus' størrelse, før det begynder at give mening at tale om selvforsyning. De mindre kommuner vi har snakket med, problematiserer også denne selvforsyningstankegang og ser et mellemkommunalt samarbejde som en nødvendighed. Asbjørn Guld fra Morsø Kommune påpeger, at "vi er nok så selvforsynende som vi kan være. Fordi der skal jo også være et mængdegrundlag før man kan få rentabel drift ind i tingene. Hvis vi kigger på eget regi, så er vi ikke store nok til det ville være fornuftigt, og så skal vi ind i et samarbejde med en nabokommune eller en specialinstitution andre steder.*

5. Refusionsordningens nedtrapning

Kommunerne står generelt udenforstående over for, hvorfor refusionsordningen aftrappes i disse år. De er fortalere for en refusionsordning, men efterspørger en langt simple og mindre bureaukratisk model.

Refusionsordningen for særligt dyre enkeltsager, blev indført i forbindelse med omlægningen af den kommunale økonomi i 2007 og har til hensigt at kompensere kommunerne, ved årlige udgifter der overstiger et vist beløb. Beløbsgrænsen som kommunerne kan få refusion for, aftrappes frem til og med 2010, hvor efter indtægterne fra ordningen forventes at blive ca. en tredjedel af niveauet i 2007. Dette betyder, at kommuner med store udgifter kan se frem til at få en mindre del af deres udgifter direkte kompenseret fremover. De kommuner der indgår i undersøgelsen, har alle væsentlige udgifter på det specialiserede sociale område og nyder derfor gavn af refusionsordningen. Vores hensigt har været, at spørge ind til hvilke problemstillinger de forudser ved denne aftrapning og hvilke alternative finansieringsforslag de har. Generelt viser vores interviews, at de fleste kommuner ønsker en eller anden form for refusionsordning, som kan kompensere for de meget dyre enkeltsager. Særligt de mindre kommuner fastholder dette, da de påpeger, at meget dyre sager ellers vil gå ind og vælte deres sociale budgetter. Kasper Sonne fra Faxe Kommune siger, at *”det administrativt allernemmeste ville jo være, hvis vi simpelthen bare havde pengene, så kunne de spare penge inde i ministerierne og vi kunne spare penge herinde. Men som situationen er nu, så er det en rar sikkerhedslinie at have, at en enkelt eller to voldsomt dyre foranstaltninger, ikke vælter hele læsset”*.

Desuden påpeger flere kommuner, at de dyre enkeltsager er meget svære at billiggøre, da det kræver meget specialiserede tilbud. Asbjørn Guld fra Morsø siger til dette, at *”det er jo ikke fordi vi specifikt går efter at det skal være en dyr enkelsag. Vi går efter hvad det individuelle behov er hos borgeren, i forhold til den situation de er i. Her er der nogen af de her borgere som vi nu har, jamen de skal i et ophold af de dyre.*

Her er det også tåbeligt, at give et tilbud der er 4-600.000 billigere, hvor man så principielt ikke kan håndtere den her sag. Flere siger, at det ikke giver mening at aftrappe refusionsordningen, da kommunerne ikke får flere billige sager, fordi refusionen nedtrappes. Tværtimod påpeger mange af de adspurgte kommuner, at de ser en udvikling hvor der kommer stadig flere økonomisk tunge borgere ind i socialforvaltningerne. Kommunerne kan godt effektivisere og gøre ting mere rationelt, men de meget dårlige og behandlingskrævende borgere, vil lige meget hvad lægge beslag på en stor del af det sociale budget. Birgitte Heerup Smith, fra Gladsaxe Kommune, siger til dette, *"at der er bare ikke noget at gøre, lige meget hvordan vi prøver at tænke kreativt og anderledes, så er det ikke de dyre sager vi kan lave noget anderledes omstilling eller omlægning ved, det er faktisk alle vores billige sager"*. Samtlige kommuner vi har snakket med, fastholder dog, at den nuværende refusionsmodel er for bureaukratisk tung at administrere. Svend Erik Olsen fra Lolland Kommune, siger direkte, at *"refusionsordningen er noget fanden har skabt, det er det mest bureaukratiske fis der nogensinde er blevet skabt"*. Mange klager over, at de skal bruge mange ressourcer på at overvåge og opgøre alle udgifter pr. CPR og pr. måned, så de kan få den rette refusion for de dyre sager. Det fleste kommuner vi har talt med, har medarbejdere, der udelukkende er beskæftiget med at administrere refusionsordningen. Dette er nødvendigt, fordi som Birgitte Heerup Smith fra Gladsaxe siger; *"hvis man ikke ansætter sådan en som Dorte, som sidder nede i detaljen og sørger for at få de her refusioner hjem, så taber man jo rigtig rigtig mange penge"*. Kommunerne efterspørger her en væsentlig mere enkel model, som er nemmere og billigere at administrere.

Flemming Willadsen fra Faxe Kommune påpeger, at *"det administrativt suverænt nemmeste, det ville jo nok være ligesom man har på hele beskæftigelsesområdet, en eller anden fast procentdel af udgifterne man fik refunderet.* Her forslår flere, at man kunne lave en model hvor fx 25 % eller 50 % af kommunernes samlede sociale udgifter blev refunderet. Herved tror flere, at incitamentet til at lave den billigste og bedst mulige løsning ville være størst og samtidigt ville man skabe en model, der er nemmere at administrere.

Asbjørn Guld tror mere på en model, hvor man får 50 % refusion af udgifter over fx 700.000 kr., da man herved både ville forenkle systemet, men samtidig have nemmere ved at argumentere over for politikerne, hvordan udgifterne er skruet sammen. Den nuværende model er nemlig mere indviklet og politikerne har svære ved at gennemskue refusionssystemet.

Selvom at de fleste kommuner anser refusionsordningen som uundværlig, så er der dog nogle af de adspurgte kommuner som gerne ser at refusionen spiller en lidt mindre rolle. I Svendborg og Lolland mener man hovedsagelig, at grundfinansieringen skal hæves, så kommunerne selv sidder med den fulde udgift. Søren Wollesen siger, *"at man skulle lægge det hele over på blokken og så skulle man lave nogle undtagelsestilfælde, på nogle specielle sager der var ekstremt dyre, hvor man kunne hente en eller anden form for refusionssats hjem"*. Janice Frænde fra Svendborg siger, *at det kan godt være at vi i vores budget har taget højde for at vores refusioner falder, men i og med at vi har tilført området 35-40 mio. k., så har vi jo en problemstilling, netop fordi refusionerne falder. Det kan godt være vi har lagt det ind allerførst og det var dygtigt gjort af os, men det ændrer jo ikke ved, at vi mangler penge. Vi bærer jo stort set alle udgifterne selv og det kan være at det bare skal være sådan, så skal der bare noget mere bloktilskud ud til kommunerne"*.

Der er dog en del kommuner, der er kritiske i forhold til dette. De frygter nemlig, at de forskellige social-/handicap-/psykiatريفorvaltninger ikke kommer til at se de ekstra penge, hvis de bliver tilført via bloktilskuddet. Jonna Andersen siger til det, *at " hvis man får en sum penge som bare ryger ind i den almene udligning, så har vi da et pænt stort hul i Kalundborg som gør at vi ikke får synliggjort nogle ting. Det skal i hvert fald øremærkes! Men det har vi jo set før, at selvom ting er øremærkede, så hvis man ikke er kvik på aftrækkeren på det enkelte område, så ryger det jo i den store kasse"*.

Generelt så giver flere udtryk for, at de er imod en model hvor pengene ikke er direkte målrettet deres område. De påpeger nemlig, at de har meget svært ved at gøre opmærksom på deres område overfor politikerne og den centrale administration. Her føler mange, at politikerne ikke rigtig har forståelse for hvor udgiftstungt området er

og samtidig, at de må kæmpe for at få den centrale økonomiforvaltning til at bevilge de nødvendige midler til området.

6. Tab ved refusionsaftrapningen

Der er generelt forskel på, hvordan de forskellige voksen-handikapforvaltninger bliver kompenseret for de faldende refusionsindtægter. Nogle bliver direkte kompenseret og andre må selv afholde de faldende indtægter.

Eftersom grænserne for refusion i 2010 kommer til at ligge på ca. 1/3 af niveauet for 2007, vil der naturligvis blive udbetalt færre midler. Da vi er interesseret i at undersøge, hvordan denne aftrapning påvirker det specialiserede sociale område, spurgte vi de udvalgte kommuner, om de havde beregnet konsekvenserne af refusionsnedtrapning. Generelt viser vores interviews, at alle de adspurgte er klar over, at aftrapningen har væsentlige konsekvenser for de sociale budgetter. 8 ud af de 13 kommuner, kunne fremlægge hvor meget de konkret kommer til at miste på aftrapningen. Gladsaxe fortæller, at de vil miste omkring 8 mio. kr. På Bornholm går man fra at modtage 13 mio. kr. i 2008, til kun at modtage 5,1 mio. kr. i 2010, når aftrapning når sit endelige niveau. I Odsherred har man nedskrevet budgetforventningerne i 2009 ganske meget, da man regner med et fald i refusionsindtægter på omkring 20 % i forhold til 2008. I Lolland går man fra at få 34 mio. kr. i 2007, til omkring 12 mio. kr. i 2010. Kalundborg står til at miste omkring 5 mio. kr. årligt i 2009 og 2010 og Holbæk fortæller, at de går fra at modtage 37 mio. kr. i 2007, til i 2010 at ende ud med at få godt 17 mio. kr.

Selvom at en del af de penge som forsvinder ved aftrapningen, bliver tilbageført via bloktilskuddet, er der tale om en markant nedgang i de indtægter som kommunerne direkte modtager. Vores interviews viser, at der er stor forskel på, hvordan man fra kommunalt side håndterer dette. 8 ud af de 13 adspurgte kommuner påpeger, at de får tabet indregnet i deres budgetter og derved bliver kompenseret for de manglende refusions-indtægter, fra den centrale økonomiforvaltning. I disse kommuner, er man stadig generelt skeptiske vedr. refusionsaftrapningen, men ser ikke udviklingen som direkte alarmerende. Anderledes står det til med de resterende 5 kommuner. I disse,

bliver man ikke direkte blevet kompenseret og må derfor i mange tilfælde selv finde de ekstra penge, som man mister ved aftrapningen. Asbjørn Guld fra Morsø Kommune siger hertil, at perspektiverne for 2010 og derefter, er dystre. Den manglende kompensation for nedgangen i refusionsindtægter, kommer til at kolliderer med den stadigt stigende tilgang af behandlingskrævende borgere og de stigende enhedsomkostninger. Denne udvikling mener han, i sidste ende vil betyde nedskæringer og forringelser af borgernes serviceniveau. I Kalundborg Kommune regner Jonna Andersen med, at de selv kommer til at skulle finde de penge de mister ved refusionsaftrapningen. Dette skyldes hovedsageligt, at de har haft meget svært ved at forklare politikerne, hvorfor det specialiserede sociale område er så udgiftstungt. Jonna Andersen siger som forklaring på det, at *”politikkerne har ikke haft de her opgaver før, og jeg tror simpelthen ikke, at de ved hvad de har overtaget. De er blevet vanvittigt overraskede over hvor udgiftstungt området er!”*.

7. Ændring af Handikapkriteriet

Kommunerne tror ikke, at en ændring af handikapkriteriet så det indbefatter udviklingshæmmede, vil have nogen væsentlig effekt.

I forbindelsen med kommunalreformen, valgte man at indføre et kriterium i den sociale uligning mellem kommunerne, som havde til hensigt at kompensere kommuner, med mange voksne handikappede udenfor arbejdsmarkedet. Dette handikapkriterium, udgør 5 % af den samlede sociale udligning. Folketinget behandler i øjeblikket et lovforslag vedrørende ændringer i den mellemkommunale udligningsordning, og her kommer handikapkriteriet også i spil. Lovforslaget lægger op til, at der sker en ændring i sammensætningen af kriteriet, men det vil stadig kun indgå med en vægt på 5% af den samlede udligning af de sociale udgiftsbehov. Det hidtidige "antallet af 20-59 årige personer uden for arbejdsstyrken" samvejes fremover med "antallet af udviklingshæmmede personer på 65 år og derunder". Da de kommuner vi har udvalgt, alle har 10 % flere voksne handikappede borgere end en gennemsnitskommune, er det interessant, at høre deres vurdering af handikapkriteriets udformning.

Generelt havde de adspurgte kommuner svært ved, direkte at tage stilling til kriteriets udformning og vægtning. Nogle havde ikke rigtig kendskab til kriteriet og andre kunne ikke helt gennemskue betydningen af det. Der viste sig dog nogle interessante perspektiver, i forhold til den nye udformning af handikapkriteriet. Flere påpegede nemlig, at ved at medtage udviklingshæmmede personer mellem 0-65 år, opnår de mest klemte kommuner ikke nødvendigvis den store compensation. Jonna Andersen fra Kalundborg Kommune siger nemlig, at *"man kommer ud i de der grænser. For hvad med dem der ikke har definerede diagnoser og hvad med alle dem med alvorlige sociale problemer. Jeg er egentlig bange for, at man får snævret det ind, for selvfølgelig er det de udgiftstunge borgere med udviklingshæmning, der har*

omfattende behov. Men vi har jo rigtig mange borgere som er udgiftstunge og som vi er nødt til at sende ud af byen. Dem med misbrugsproblemer og alvorlige psykiske problemer – det er jo dem som koster de der 4 mio. kr.”. Birte Paarup Andersen fra Esbjerg Kommune, mener heller ikke, at de udviklingshæmmede er de dyreste borgere. Hun siger, ”at når vi kigger på hvad vi køber af dyre enkeltsager, så er det ikke på de udviklingshæmmede jeg ser der er vækst. De udviklingshæmmede, de er jo nemme, havde jeg nær sag -, dem kender vi næsten fra de bliver født og det gør vi ikke med de andre. Det er mere på psykiatri- og udsatte-området, at vi har de dyre enkeltsager – altså dobbeltdiagnoserne! De udviklingshæmmede hvor vi får de dyre enkeltsager, er typisk dem der har dom, det vil sige de domfældte. Finn Boye fra Svendborg Kommune, mener heller ikke at ændringen af handicapkriteriet vil få den store betydning for kommunerne. Han siger nemlig, ”at det jo ikke er indenfor de udviklingshæmmede, at belastning ligger i dag. Det er jo på alle de nye diagnoser, det er de særligt tunge enkeltsager hvor der er kombinationer af sindslidelse og udviklingshæmmede med demens. De udviklingshæmmede er altså ikke en social tung indikator i forhold til de andre!”.

Foruden at der bliver sat spørgsmålstegn ved ændringsforslaget om handicapkriteriet, angiver flere, at de gerne så at udligningen blev målrettet konkret mod det specialiserede område. Asbjørn Guld siger nemlig, ”at udligningsordningen, hvor det ikke er målrettet, det indebærer jo nogle gange, at de jo ikke tilgår området i første omgang – men at man skal ind og slås for at få dem over. Hvis det ikke er konkret og tydeligt, og hvis det ligger i udligningsordningen, så er pengene væk, når man i august måned, fra central hånd, gør tingene op”.

8. Budgetgaranti

Ideen om at indføre budgetgaranti, indenfor voksen/handicap-området, får en lunken modtagelse af kommunerne. De frygter, at pengene ikke kommer deres område til gode.

Som sidste led i vores interviewundersøgelse, ønskede vi at høre hvad de udvalgte kommuner mente om indførelse af budgetgaranti på det specialiserede sociale område. Budgetgarantiordningen blev oprindeligt oprettet, for at kompensere kommunerne for meget konjunkturafhængige udgifter, som er svære at styre. Metoden er, at det samlede kommunale bloktilskud årligt reguleres i forhold til ændringen i de budgetgaranterede udgifter til kontanthjælp, revalidering, aktivering mm. på landsplan. Dermed vil merforbruget efter et år løbe tilbage på bloktilskuddet, sådan at det bliver fordelt ligeligt ud til kommunerne.

Det er svært for de adspurgte kommuner at gennemskue, hvad en budgetgarantiordning ville have af konsekvenser. Nogle kommuner mener, at en budgetgaranti ville være en god ide, da det specialiserede sociale område har været ramt af kontinuerligt stigende udgifter. Man ville nemlig hermed kunne planlægge og styre området bedre, og undgå væsentlige fluktuationer i budgetterne. Dog melder der sig en del skepsis, hvis man kigger samlet på vores interviews.

Kasper Sonne fra Faxe Kommune siger, at man som udgangspunkt godt kunne være interesseret i en form for budgetgaranti. Men som han siger, så er *"spørgsmålet bare hvordan man vil opføre det – det er i hvert fald vigtigt, at det bliver opgjort på en fair måde. For eksempel på beskæftigelsesområdet, hvor der er budgetgaranti på kontanthjælp, der kan vi jo godt af nogle særlige årsager have en kraftig stigning eller et større fald i kontanthjælp, i forhold til landsgennemsnittet, og det bliver man jo ikke kompenseret for specifikt. Det vil sige, at som kommune, som myndighed, må vi æde/vinde på egne og andres fejl. Lige hvordan man skulle strikke det sammen det er svært, men på en eller anden måde skal det jo være fair. Det er i hvert fald unfair at*

blive straffet for noget man ikke har gjort!“. Flemming Willadsen fra Faxe Kommune giver Kasper Sonne ret og påpeger, at ”jeg synes at budgetgarantimodellen er en svær model, fordi hvordan får man på forhånd beskrevet et service- og kvalitetsniveau. Hvis vi får en budgetgaranti, så kan vi jo hæve service- og kvalitetsniveauet og dermed hæve udgifterne væsentligt – skal staten betale for det?“.

En sidste problemstilling, som vi møder i vores interviews vedrørende budgetgarantien, er om de penge der kommer tilbage via bloktilskuddet, nu også havner hos dem, der egentlig sidder med udgifterne eller bare kommer ind i kommunes centrale kasse. Janice Frænde fra Svendborg Kommune siger hertil, ”at det kunne godt være positivt med en budgetgaranti på landsplan, men problemet er altid i forhold til landsplan og hvordan bliver vi så udlignet. Hvis vores udgifter er stigende og vi har den udligning som vi har i dag, så får vi ikke det det koster os. Det skal derfor være en budgetgaranti som er specifikt målrettet kommunernes faktiske udgifter“. Ved at målrette budgetgarantien, mener flere af de adspurgte, at man derved undgår de kampe, der kunne opstå mellem de decentrale enheder og den centrale økonomiadministration, om hvem der skulle have del i de ekstra bloktilskudsmidler.

Bilag 1: Brev til de 13 kommuner

Kære

Jeg skriver til dig, fordi vi i Socialpædagogernes Landsforbund vil bede om din hjælp til en undersøgelse. Undersøgelsen omhandler finansieringen af det specialiserede sociale område efter strukturreformen. I løbet af 2009 skal folketinget drøfte, om der er behov for justeringer af den finansieringsmodel, der blev indført med amternes nedlæggelse og kommunernes overtagelse af den samlede økonomi på området.

Socialpædagogerne ønsker med denne undersøgelse at kaste lys over to elementer i finansieringen: Refusionsordningen for dyre enkeltsager og udligningsordningens handicapkriterium.

Der er især tre forhold, der er bemærkelsesværdig ved refusionsordningen, der blev etableret i forbindelse med omlægningen pr. 1. januar 2007:

- Det er en mellemkommunal udligningsordning, idet den finansieres ud af det samlede bloktilskud.
- Ordningen aftrappes markant frem til og med 2010, hvor kompensationen for de modtagne kommuner er planlagt til at ligge markant under 2007-niveauet.
- Kommunerne har hidtil modtaget væsentlig flere indtægter fra refusionsordningen end det var forudsat med lovgivningen.

Alt andet lige må ovenstående betyde, at der er flere dyre enkeltsager end forventet, samt at nogle kommuner oplever en forværret underfinansiering for de dyre pladser efter kommunalreformen. Det må antages, at de kommuner, der har forholdsmæssigt mange sager med den høje refusionsprocent (de tungeste sager udløser 50 % refusion) bliver hårdest ramt.

Det må tilsvarende antages, at de kommuner der har forholdsmæssigt mange voksne handicappede uden for arbejdsmarkedet, har flere udgifter og derfor mest brug for netop dette kriterium i udligningsordningen. Men provenuet fra ordningen er meget beskedent, og indgår kun som en lille del af den sociale udligning

Nedenfor er oplistet 14 kommuner, der både har mange voksne handicappede og har relativt mange af de dyreste enkeltsager:

- Brøndby
- Gladsaxe
- Kalundborg
- Norddjurs

- Bornholms
- Odsherred
- Holbæk
- Faxe
- Slagelse
- Lolland
- Svendborg
- Esbjerg
- Morsø

Disse kommuner har mindst 10 % flere handicappede end gennemsnitskommunen, og de har samtidig mere end 45 % (medianen) af deres indtægter fra refusionsordningen på den høje procent.

Socialpædagogerne ønsker at gennemføre en interviewundersøgelse blandt de 14 kommuner, og har derfor brug for din hjælp. Vi vil gerne interviewe dig, gerne i selskab med relevante kolleger eller medarbejdere. Vi har beregnet, at interviewet kan holdes indenfor en ramme på 30 minutter. Vi håber meget, at du har lyst til at deltage, og dermed hjælpe med at få afdækket problemstillingerne.

Vi vil tillade os at kontakte dig pr. telefon en af de nærmeste dage, med henblik på at aftale et tidspunkt, hvor vi kan besøge dig. Vi forventer at have gennemført samtlige interview medio marts.

Med venlig hilsen

Claus Wendelboe
Analysechef